

УПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Анотація. Обґрунтовано теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо впровадження ефективних інструментів державного регулювання страхової діяльності в Україні з урахуванням міжнародних стандартів.

Аннотация. Обоснованы теоретические положения и разработаны практические рекомендации по внедрению эффективных инструментов государственного регулирования страховой деятельности в Украине с учетом международных стандартов.

Annotation. Theoretical principles and practical recommendations on the implementation of effective instruments of state regulation of insurance in Ukraine according to international standards are justified and developed.

Ключові слова: пруденційний нагляд, страхова компанія, достатність капіталу, інструменти регулювання страхового ринку.

Згідно зі щорічним оглядом ринків фінансових послуг та підсумків діяльності небанківських фінансових установ, який проводить Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), частка активів страхових компаній складає 60,2 % загального розміру активів небанківських фінансових установ [1]. Це свідчить, що страховий ринок України є найбільш капіталізованим ринком серед небанківських фінансових установ в Україні, страхові компанії є інституційними інвесторами. Незважаючи на існування ґрунтовних досліджень підвищення дієвості регулювання та нагляду в Україні, проблема впровадження ефективних інструментів державного нагляду за діяльністю страхових компаній досліджена недостатньо.

Метою даної статті є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій до впровадження ефективних інструментів державного нагляду за страховою діяльністю в Україні з урахуванням міжнародних стандартів.

Державне регулювання страхового ринку – це сукупність економічних, адміністративно-правових та організаційно-технічних відносин між суб'єктами страхового ринку і державою при цілеспрямованому комплексному впливу останньої на страховий ринок [2]. Метою такого регулювання є дотримання вимог законодавства України у сфері страхування, ефективного розвитку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків та захисту інтересів страхувальників.

Державне регулювання є найбільш дієвим та ефективним механізмом контролю за ефективністю діяльності страхових компаній України. Його необхідність зумовлена причинами: неефективна конкуренція на страховому ринку; потреба в запровадженні обов'язкових видів страхування за тими видами ризиків, які є невіддільними для страхових компаній унаслідок їх катастрофічного характеру; забезпечення прозорості функціонування страхового ринку, законності діяльності страхових компаній та підтримка інформаційної відкритості ринку [1].

Згідно з Планом дій "Україна – Європейський Союз" уряд України зобов'язується запровадити та забезпечити ефективне впровадження системи пруденційного регулювання та нагляду за фінансовими ринками, зокрема за страховим, відповідно до існуючої в ЄС. Пруденційний нагляд за страховим ринком здійснюється Нацкомфінпослуг та є складовою частиною загальної системи нагляду, базується на регулярному проведенні оцінки загального фінансового стану страхової компанії, результатів діяльності системи та якості управління нею, дотриманні обов'язкових нормативів та інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами. Запровадження ефективних інструментів нагляду, зокрема оцінки стресостійкості страховиків, дозволять не тільки Нацкомфінпослуг удосконалити пруденційний нагляд за діяльністю страхових компаній, ще саморегульним організаціям визначити ефективності діяльності страхових компаній, з метою включення чи виключення зі складу учасників саморегульованих об'єднань [3].

Основною метою пруденційного нагляду є захист інтересів споживачів страхових послуг, запобігання настанню неплатоспроможності та забезпечення фінансової стійкості страхової компанії через застосування відповідних коригуючих заходів при: виявленні підвищених ризиків в їх діяльності; контролю за платоспроможністю,

пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами, вимоги до прибутковості страхових компаній включені в загальну систему пруденційних правил. Проте у коментарі FINREP до проекту "Концепції запровадження пруденційного нагляду за діяльністю професійних учасників фондового ринку" було висунуто твердження, що контроль за прибутковістю не повинен бути завданням пруденційного нагляду. Тому на сьогодні дискусійним залишається питання щодо визначення прибутковості як об'єкта державного контролю в системі пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами [5].

Зарубіжний досвід державного регулювання страхового ринку передбачає використання інструментарію, які умовно поділяють на превентивні, оздоровчі та діагностичні. Оздоровчі інструменти спрямовані на виправлення негативних станів та тенденцій у діяльності страхової компанії та на страховому ринку взагалі. Діагностичні інструменти використовуються органами нагляду при проведенні виїзних та безвиїзних перевірок страхових організацій. Превентивні інструменти мають попереджувальний характер та використовуються для запобігання окремого виду ризику або ж його причини. Саме превентивні інструменти використовуються державними органами регулювання для реалізації пруденційного нагляду. Залежно від характеру превентивні регулятивні вимоги поділяються на кількісні та якісні [2].

Одним із кількісних превентивних інструментів пруденційного нагляду є вимоги достатності капіталу. Капітал страхової компанії має превентивну та оздоровчу роль в пруденційному регулюванні. Упровадження даного інструмента дозволяє контролювати платоспроможність страхових організацій, а також мінімізувати випадки їх банкрутства.

Згідно з Концепцією запровадження пруденційного нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ, у сфері впровадження пруденційного нагляду Нацкомфінпослуг за страховими компаніями українського ринку орієнтиром обрана Директива ЄС Solvency II [4].

Відповідно до Solvency II вимоги достатності капіталу представлені двома пороговими значеннями: необхідним платоспроможним капіталом (SCR) та необхідним мінімальним капіталом (MCR) [3; 5].

Особливістю підходу Solvency II є оцінка достатності капіталу на основі комплексного врахування ризиків страхових компаній. Даний підхід до оцінки достатності капіталу є принципово відмінним від існуючого у вітчизняній системі державного регулювання їх діяльності. Відмінність полягає в достатньо обмеженому підході при визначенні нормативного запасу платоспроможності, що враховує лише показники премій та виплат, як єдиних, що відображають ризики страхової компанії.

Норми Solvency II у сфері оцінки достатності капіталу страхової компанії мають як обмежувальний, так і стимулюючий характер. Обмежувальний характер полягає у необхідності підтримання страховою компанією достатнього обсягу капіталу. Стимулюючий характер даного превентивного інструменту полягає у зменшенні рівня необхідного платоспроможного капіталу у разі впровадження страховою компанією ефективної системи ризик-менеджменту та здійснення нею зваженої операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Таким чином, застосування пруденційного підходу до регулювання діяльності страхових організацій з використання превентивного інструментарію має переваги, зокрема, у зв'язку з мінімізацією вірогідності ліквідації страхових компаній при неплатоспроможності зростає рівень довіри з боку клієнтів.

Наук. керівн. Ачкасова С. А.

Література: 1. Огляд ринків фінансових послуг та підсумки діяльності небанківських фінансових установ за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/uoazk/RK24_62012.pdf. 2. Журавка О. С. Науково-методичні засади стратегічного розвитку страхового ринку України : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук зі спеціальності 08.00.08 / О. С. Журавка. – Суми, 2010. – 205 с. 3. Ачкасова С. А. Доцільність використання оцінки стресостійкості страхових компаній у пруденційному надгляді / С. А. Ачкасова // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. – 2012. – № 2. – С. 111–118. 4. Концепція запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України : Розпорядження Держфінпослуг України від 15.07.2010 р. № 585 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/uoazk/Konz_15.07.10.pdf. 5. Директива 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/746.html>. 6. Розробка нормативних актів для регулювання діяльності торговців цінними паперами : Матеріали семінару [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.finrep.kiev.ua/download/ps_training_materials_25jul2012_ua.pdf.